रजतजयन्तीग्रन्थमाला - 1

वाल्मीकिरामायणं कम्बरामायणञ्च

(समीक्षात्मकं तुलनात्मकं संक्षिप्तकथावर्णनम्)

आद्याचरणझा

राष्ट्रिय-संस्कृत-संस्थानम्

विषय-सूची

प्राक्कथनम्		iii
पुरोवाक्		v
१.	पूर्वपीठिका	१
२.	वाल्मीकिरामायणम्—संक्षिप्तपरिचयः	३
३.	ग्रन्थस्य परिचयः	४
४.	वाल्मीकिपरिचयः	६
५.	राम-रामायणशब्दयोः गूढार्थः	९
६.	कम्बरामायणम्—संक्षिप्तपरिचयः	११
७.	वाल्मीकिरामायणे बालकाण्डस्य संक्षिप्तकथा	१४
८.	कम्बरामायणे बालकाण्डस्य संक्षिप्तकथा	३०
९.	वाल्मीकिकम्बरामायणयोः बालकाण्डे कथावर्णनवैशिष्ट्यम्	५०
१०.	वाल्मीकिरामायणे अयोध्याकाण्डम्	५१
११.	कम्बरामायणे अयोध्याकाण्डम्	५७
१२.	वाल्मीकिकम्बरामायणयोः अयोध्याकाण्डे कथावर्णनवैशिष्ट्यम्	६९
१३.	अरण्यकाण्डादुत्तरकाण्डपर्यन्तं वाल्मीकिरामायणस्य कथासंक्षेपः	७२
१४.	अरण्यकाण्डाद्युद्धकाण्डपर्यन्तं कम्बरामायणस्य कथासंक्षेपः	८४

ता: वनिता: विभिन्नकलाकौशलेन ऋष्यशृंगाश्रमं प्राप्ता: । ऋषि: प्रथमं ता: श्रद्धापूर्ण- दृष्ट्या ददर्श । यतो हि स महर्षि: पूर्वं नारीं दृष्टवानेव नहि । ततश्च ता: तमृषिं फलादिक- मुपहृत्य राज्ञो रोमपादस्याङ्गदेशं प्रत्यानयने सफला बभूवु: । ऋष्यशृंगस्ताभि: नारीभि: सह रोमपादराजधानीं प्राप्तवान् ।

तत्र राज्ञा रोमपादेन तस्य महर्षे: अतिविशिष्टरूपेण स्वागतं पूजार्घ्यादिकं च कृतम् । महर्षि: सन्तुष्टोऽभूत् । महर्षेरागमनमात्रेणैव राज्ये वृष्टिरभूत् । प्रजानां कष्टं दूरीभूतं जातम् ।

ततश्च रोमपाद: स्वान्त:पुरं तमृषिं नीत्वा स्वकीयामद्भुतसुन्दरीं नवयौ-वनां शान्ता- नाम्नीं कन्यां तस्मै ऋषये शास्त्ररीत्या प्रददौ । ऋषिश्च सुप्रसन्न: सन् शान्तया सह तत्र राज- भवने सुखेन चिरं समयं यापयामास ।

यथा

अन्त:पुरं प्रवेश्यास्मै कन्यां दत्त्वा यथाविधि ।
शान्तां शान्तेन मनसा राजा हर्षमवाप स: ॥
एवं स न्यवसत् तत्र सर्वकामै: सुपूजित: ।
ऋष्यशृंगो महातेजा: शान्तया सह भार्यया ॥

बालकाण्डे ३२, ३३

दशरथ-ऋष्यशृङ्गयो वार्ता

तदनन्तरं सुमन्त्रेण प्रेरितो दशरथ: गुरुवसिष्ठस्याज्ञां नीत्वा स्वराज्ञीभि: साकं रोमपादस्य राज्यमङ्गदेशं प्राप्तवान् । रोमपादश्च यथेष्टं सत्कारं चकार । तदा दशरथ: भगवत: सनत्कुमारस्य कथां रोमपादं श्रावयामास । ततो दशरथ: रोमपादेन साकं मुनिं निकषा समागत्य पुत्रप्राप्तये तम् ऋषिं प्रार्थितवान् । ऋषिश्च सहर्षम-योध्यागमनायोद्यतो जात: । रोमपादस्य सुहृत् दशरथस्तमृषिं पत्न्या शान्तया साकं स्वकन्याजामातृवत् सस्नेहं सादरं च अयोध्यां नीतवान् । अयोध्यां प्रविष्टे सत्येव शंखदुन्दुभिनादै: ऋषे: स्वागतं जातम् । पत्न्या सह स राजा ऋष्यशृंगमन्त:पुरमानीय महतीं प्रसन्नतां लेभे ।

राष्ट्रिय-संस्कृत-संस्थानम्

ए-४०, विशाल एन्कलेव, राजा गार्डन,
नई दिल्ली-११००२७ (भारत)